

KIESRAAD

BINNENHOF 19 - 'S-GRAVENHAGE - TEL. (070) 62 48 81

Aan

Zijne Excellentie de Minister van
Binnenlandse Zaken

Uw brief van 3 augustus 1970, Ons kenmerk / 's-Gravenhage, 2 november 1970.
nr.B70/2028 2445

Onderwerp

Kieskringen

: bijlage: 1

In antwoord op Uwer Excellenties schrijven van 3 augustus 1970, nr.B70/2028, inzake wijziging van de bestaande indeling in kieskringen moge de Kiesraad het navolgende opmerken.

De voorzitter van het hoofdstembureau voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in kieskring VII (Leiden) verzocht Uwe Excellentie te bevorderen, dat de bij de Kieswet gevoegde tabel B, bedoeld in artikel E 1, eerste lid, dezer wet, in dier voege wordt gewijzigd, dat het aantal van de tot de kamerkieskringen VII (Leiden) en VIII (Dordrecht) behorende gemeenten zal worden verminderd. Dit verzoek steunt op de overweging, dat het steeds moeilijker wordt op het door de Kieswet voorgeschreven tijdstip, te weten op de tweede dag na die der stemming, de uitslag van de kieskring vast te stellen. Dit zou te wijten zijn aan de omstandigheid, dat het hoofdstembureau de processen-verbaal van een sterk toenemend aantal stembureaus moet verwerken, terwijl voorts door de grote omvang van de kieskring vanuit vele gemeenten een grote afstand moet worden afgelegd om het hoofdstembureau te bereiken.

De voorzitter van voormeld hoofdstembureau voerde met betrekking tot het aantal stembureaus in kieskring VII als argument aan, dat tot deze kieskring in 1967 behoorden 61 gemeenten met 767.700 inwoners en 469 stembureaus, welk laatste aantal verwacht wordt in 1971 te stijgen tot 510. Ten aanzien van kieskring VIII (Dordrecht) werd slechts vermeld, dat zij 91 gemeenten omvat.

De Kiesraad stelt voorop, dat - ongeacht een eventuele noodzaak om tot een wijziging van de omvang van de kieskringen te geraken - een wijziging van de kieskringen VII en VIII vóór de

verkiezing van de leden van de Tweede Kamer in 1971 onmogelijk gerealiseerd kan worden, omdat de procedure van kandidaatstelling op grond van de huidige indeling der kieskringen bij de onderscheidene politieke partijen reeds in een te ver gevorderd stadium is geraakt, dan dat daarin alsnog wijzigingen zouden kunnen worden aangebracht zonder die partijen voor ernstige organisatorische problemen te stellen.

De huidige indeling der kieskringen krachtens de tabellen A en B, bedoeld in artikel E 1, eerste lid, der Kieswet dateert van 1951. Zij werd, voorzover tabel B betreft, in genoemd jaar enigszins gewijzigd op voorstel van enkele colleges van gedeputeerde staten, nadat hierover bij alle colleges een onderzoek was ingesteld. Over tabel A werden geen opmerkingen gemaakt; deze werden na 1951 noch over tabel A, noch over tabel B vernomen.

Het door de voorzitter van het hoofdstembureau van kieskring VII verstrekte cijfer van het totaal aantal der inwoners van de tot deze kieskring behorende gemeenten komt de Kiesraad op zichzelf irrelevant voor, omdat in deze slechts gelet dient te worden op het aantal kiesgerechtigden, vergeleken met dat in andere kieskringen. Daarbij merkt de Kiesraad op, dat aan de hand van de uitslag van de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer in 1967 onder de aantallen kiesgerechtigden in de 18 kieskringen blijkens bijgevoegde tabel Dordrecht als vierde optrad na Amsterdam, Maastricht en 's-Hertogenbosch, terwijl Leiden achtereenvolgens Zwolle, Haarlem, Rotterdam, Utrecht, Arnhem en Tilburg moest laten voorgaan om in deze de elfde plaats onder de kieskringen te bereiken, waarna Nijmegen, 's-Gravenhage, Den Helder, Groningen, Leeuwarden, Assen en Middelburg volgden. Inzoverre geven noch de kieskring Dordrecht noch de kieskring Leiden aanleiding tot wijziging met het oog op de daartoe behorende aantallen kiezers.

Voorheen leidde toeneming van het aantal kiesgerechtigden bij de organisatie der verkiezingen noodzakelijkerwijze tot een uitbreiding van het aantal stembureaus. Door het vervallen van de opkomstplicht is het aantal aan de stemming deelnemende kiezers niet onaanzienlijk teruggelopen, zodat de voor Leiden opgegeven uitbreiding van het aantal stembureaus minder zeker is geworden.

De Kiesraad wil voorts opmerken, dat een inperking van de kieskringen Leiden en Dordrecht slechts zou kunnen worden bereikt door uitbreiding van de kieskringen 's-Gravenhage en Rotterdam. Maar nu is juist de coördinatie van de werkzaamheden voor de verkiezingsuitslag in de kieskringen 's-Gravenhage en Rotterdam moeilijker dan bij de hoofdstembureaus Leiden en Dordrecht, omdat bij laatstgenoemde een zeer nuttige extra controle wordt uitgeoefend door de secretarieën der onderscheidene gemeenten, welke bij de uit één gemeente bestaande kieskringen 's-Gravenhage en Rotterdam ontbreekt.

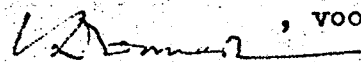
Gelet op de omvangrijke verkiezingsarbeid bij voormelde twee gemeenten, al zijn deze er tot nog toe - zij het met veel inspanning - in geslaagd de daaruit voortkomende problemen bevredigend te verwerken, lijkt dan ook het verzoek tot wijziging der kieskringen in de tabellen A en B, bedoeld in artikel E 1, eerste lid, der Kieswet voor inwilliging niet wel vatbaar.

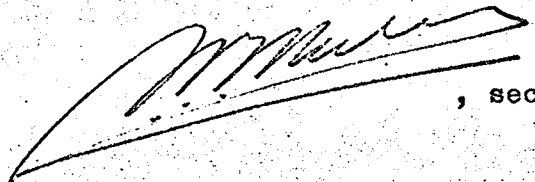
Overigens zou terzake van de afstand van het hoofdstembureau tot de gemeenten binnen de kieskring verwacht mogen worden, dat

in de kieskringen Maastricht en 's-Hertogenbosch ernstiger bezwaren zouden kunnen worden opgeworpen dan ten aanzien van Dordrecht, en dat dienovereenkomstig ernstiger bezwaren met betrekking tot Haarlem, Arnhem en Tilburg zouden kunnen gelden dan ten aanzien van Leiden. Hiervan is evenwel niet gebleken.

Een en ander brengt de Kiesraad er toe Uwe Excellentie te adviseren de bestaande indeling in de tabellen A en B, bedoeld in artikel El, eerste lid, der Kieswet ongewijzigd te laten.

Namens de Kiesraad,

 , voorzitter

 , secretaris.

Verkiezingen Tweede Kamer 1967

Kieskringen, gerangschikt naar aantal kiezers

Kieskring	aantal kiezers vlg.s.register	Kieskring	aantal kiezers vlg.s.register	rangschikking
I 's-Hertogenbosch	536.772	IX Amsterdam	573.948	1
II Tilburg	410.787	XVIII Maastricht	543.653	2
III Arnhem	439.661	I 's-Hertogenbosch	536.772	3
IV Nijmegen	397.352	VIII <u>Dordrecht</u>	525.804	4
V Rotterdam	465.288	XV Zwolle	521.816	5
VI 's-Gravenhage	383.560	XI Haarlem	468.443	6
VII Leiden	408.651	V Rotterdam	465.288	7
VIII Dordrecht	525.804	XIII Utrecht	446.928	8
IX Amsterdam	573.948	III Arnhem	439.661	9
X Den Helder	324.312	II Tilburg	410.787	10
XI Haarlem	468.443	VII <u>Leiden</u>	408.651	11
XII Middelburg	183.653	IV Nijmegen	397.352	12
XIII Utrecht	446.928	VI 's-Gravenhage	383.560	13
XIV Leeuwarden	304.047	X Den Helder	324.885	14
XV Zwolle	521.816	XVI Groningen	317.885	15
XVI Groningen	317.885	XIV Leeuwarden	304.047	16
XVII Assen	204.560	XVII Assen	204.560	17
XVIII Maastricht	543.653	XII Middelburg	183.653	18